

І. М. Грищенко,
д. держ. упр, доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Державний університет "Київський авіаційний інститут"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8191-1177>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.23.262

ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ОМБУДСМЕНА В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

I. Gryshchenko,
Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor,
Professor of the Department of Public Management and Administration, The State University "Kyiv Aviation Institute"

FUNCTIONING OF THE OMBUDSMAN INSTITUTE IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

Стаття спрямована на аналітичне осмислення функціонування інституту омбудсмена в Україні в умовах європейської інтеграції. За результатами аналізу звіту з оцінки спроможності інституції Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, підготовлений Capacity Assessment Report зроблено висновок, що забезпечення прав людини в Україні залишається задовільним, оскільки інститут омбудсмена відчуває нестачу ресурсів, що унеможлиблює виконання мандату у всіх сферах діяльності. Встановлено, що однією з найбільш нагальних потреб реформування інституту омбудсмена є відсутність окремо закріпленого напрямку діяльності щодо захисту прав дитини, що не лише є проблемою при вступі до Європейської мережі дитячих Омбудсманів (ENOC), але й утруднює процеси повернення 20 тис українських дітей депортованих країною-агресором під час повномасштабного вторгнення в Україну. Для виокремлення ключових етапів становлення інституту омбудсмена в статті запропоновано періодизацію з виокремленням актуальних питань та шляхи законодавчого унормування проблемних питань. Зокрема розглянуто організаційно-правові механізми адаптації вітчизняного законодавства до вимог міжнародних договорів у сфері прав людини та запропоновано наділити омбудсмена правами звертатися з пропозицією щодо ратифікації міжнародних договорів в сфері прав людини, сприяти документуванню воєнних злочинів та грубих порушень прав людини, сприяти поверненню громадян України з території держави-агресора та виїзду з тимчасово окупованої території, бути присутнім на засіданнях судів усіх інстанцій, у тому числі на закритих судових засіданнях, а також звертатися до Верховної Ради України з пропозицією створення тимчасової слідчої або спеціальної комісії, здійснювати моніторинг додержання прав і свобод людини і громадянина органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, установами та організаціями незалежно від організаційно-правової форми та форми власності. Також пропонується впровадити нову модель опрацювання звернень громадян про порушення їх прав, вимоги до таких звернень, порядок дій омбудсмена за наслідками їх розгляду, визначити особливості реагування на порушення прав і свобод людини і громадянина, виявлені під час відвідувань національного превентивного механізму.

The article is aimed at analytically understanding the functioning of the Ombudsman institution in Ukraine in the context of European integration. Based on the results of the analysis of the capacity assessment report of the institution of the Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine, the prepared Capacity Assessment Report concluded that the provision of human rights in Ukraine remains satisfactory, as the Ombudsman institution experiences a lack of resources, which makes it impossible to fulfill its mandate in all areas of activity. It has been established that one of the most urgent needs for reforming the Ombudsman institution is the lack of a separate area of activity for the protection of children's rights, which is not only a problem when joining the European Network of Ombudsmen for Children (ENOC), but also complicates the processes of returning 20,000 Ukrainian children deported by the aggressor country during the full-scale invasion of Ukraine. To identify the key stages of the formation of the Ombudsman institution, the article proposes a periodization with the identification of relevant issues and ways of legislative regulation of problematic issues.

In particular, the organizational and legal mechanisms for adapting domestic legislation to the requirements of international treaties in the field of human rights were considered and it was proposed to empower the Ombudsman with the rights to submit a proposal for the ratification of international treaties in the field of human rights, to facilitate the documentation of war crimes and gross violations of human rights, to facilitate the return of Ukrainian citizens from the territory of the aggressor state and departure from the temporarily occupied territory, to be present at court sessions of all instances, including closed court sessions, and to appeal to the Verkhovna Rada of Ukraine with a proposal to create a temporary investigative or special commission, to monitor the observance of human and civil rights and freedoms by state executive bodies, local self-government bodies, institutions and organizations regardless of their organizational and legal form and form of ownership. It is also proposed to introduce a new model for processing citizens' appeals about violations of their rights, requirements for such appeals, the procedure for the Ombudsman's actions following the results of their consideration, and to determine the specifics of responding to violations of human and civil rights and freedoms identified during visits to the national preventive mechanism.

Ключові слова: Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, інституційна спроможність, верховенство права, захист прав і свобод, потреби, інструменти, механізми публічного управління, організаційно-правові механізми, воєнні злочини, моніторинг, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, євроінтеграційні процеси.

Key words: Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine, institutional capacity, rule of law, protection of rights and freedoms, needs, tools, mechanisms of public administration, organizational and legal mechanisms, war crimes, monitoring, state authorities, local self-government bodies, European integration processes.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Інституція Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини функціонує в Україні вже 25 років. За цей період вона зарекомендувала себе як важливий елемент системи захисту прав і свобод людини, а з початком широкомасштабного вторгнення рф — як високоефективна національна інституція з прав людини, що працює в умовах міжнародного збройного конфлікту в масштабах усієї країни та за її межами. Нормативною базою функціонування цього інституту є Паризькі принципи ("Принципи, що стосуються статусу національних інституцій з прав людини"), схвалені Віденською все-

світньою конференцією з прав людини та Генеральною Асамблеєю ООН у 1993 році, а також Принципи захисту і сприяння інституту Омбудсмена ("Венеційські принципи"), прийняті Венеційською комісією у 2019 році, з урахуванням Збірки висновків Венеційської комісії щодо інституту Омбудсмена від 6 травня 2022 року.

У сучасному українському публічно-управлінському дискурсі інститут омбудсмена постає як важливий механізм реалізації державою зобов'язань перед європейським правовим простором. У контексті інтеграції України до European Union (далі — ЄС) представлено мету адаптації національного інституту захисту прав людини до стандартів, притаманних європейським практикам, зокрема через призму діяльності European Ombudsman і національних омбудсменських інституцій

країн-членів. Одночасно, український контекст має свою специфіку, пов'язану з дією правового режиму воєнного стану, захистом людей і майна від наслідків воєнних дій, внутрішнім переміщенням населення і надзвичайним навантаженням на систему захисту прав, що породжує як нові виклики, так і можливості реформування. Наприклад, аналіз звіту за результатами оцінки спроможності інституції Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, підготовлений Capacity Assessment Report вказує, що забезпечення прав людини в Україні залишається задовільним, оскільки інститут омбудсмена відчуває нестачу ресурсів, що унеможливує виконання мандату у всіх сферах діяльності. Однією з найбільш нагальних потреб реформування інституту омбудсмена є відсутність окремо закріпленого напрямку діяльності щодо захисту прав дитини, що не лише є проблемою при вступі до Європейської мережі дитячих Омбудсманів (ENOC), але й утруднює процеси повернення 20 тис українських дітей депортованих країною-агресором під час повномасштабного вторгнення в Україну. Тож дослідження функціонування інституту омбудсмена в Україні в контексті європейської інтеграції видається не тільки актуальним, але й вкрай необхідним для аналізу відповідності між національним і міжнародним стандартом захисту прав людини.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз сучасної наукової літератури свідчить, що проблематика функціонування інституту омбудсмена розглядається у кількох основних напрямках: еволюція правового статусу, інституційна роль у системі гарантій прав людини, адаптація до цифрових викликів, а також євроінтеграційний контекст діяльності.

Першу групу досліджень становлять роботи, присвячені теоретичним засадам становлення інституту омбудсмена та його адміністративно-правовій природі. Другий науковий напрям представлений працями, які аналізують роль омбудсмена у системі гарантій конституційних прав і свобод людини. Авраменко С.М. та Панталієнко Т.П. у своїх наукових доробках [1, 2] звертають увагу, що інститут омбудсмена виконує не лише функцію контролю, а й функцію компенсації недоліків судового захисту, виступаючи посередником між громадянином і державою. Вони наголошують, що невинне зростання вироків за вчинення домашнього насильства є показником не лише підвищення рівня правової культури суспільства, але й ефективної роботи інституту омбудсмена. Окрім цього вони наголошують на тому, що "прослідковується тенденція підвищення рівня правової культури особистості в розрізі нульової толерантності до дій кривдників. Суспільство все частіше не толерує насильство і прагне справедливості. Це свідчить про те, що правова культура особистості зростає, люди все більше поважають закон і розуміють важливість прав людини" [2]. Аналогічну ідею висловив С. О. Пушкаренко [3], який, спираючись на зарубіжний досвід, запропонував розглядати омбудсмена як інструмент стримувань і противаг у системі публічної влади.

До третьої групи належать праці, що акцентують увагу на європейському і децентралізаційному досвіді функціонування омбудсменських інституцій. К. В. Ма-

нуїлова [5] проаналізувала інституційні особливості діяльності омбудсманів у децентралізованих країнах ЄС (зокрема, Іспанії, Італії, Польщі) і підкреслила важливість територіальної диференціації у наданні правозахисних послуг. Н. Карпачова [7], перша українська омбудсменка, у своїй праці "The Ombudsman and Current Challenges to Human Rights and Freedoms" зазначила, що створення інституту омбудсмена було відповіддю держави на кризу судової системи й порушення прав громадян у перехідний період. Вона підкреслила значення міжнародної співпраці у формуванні української моделі цього інституту.

Окремий науковий напрям становлять дослідження нових викликів цифрової доби. О. В. Роговенко та А. О. Лозін [6] розглянули феномен "цифрових прав людини" та довели, що омбудсмен має стати гарантом не лише традиційних прав, а й інформаційної безпеки, захисту персональних даних і доступу до цифрових ресурсів. Не менш значущими є дослідження, які зосереджуються на міжнародній діяльності омбудсмена та захисті прав громадян України за кордоном, зокрема Л.П. Горбата [4] наголосила на важливості координації дій між українським омбудсменом і консульськими установами задля підтримки прав громадян, які перебувають за межами держави. Вчені вважають, що в умовах міграційних процесів інститут омбудсмена має посилити свої міжнародні комунікаційні механізми.

Важливою складовою сучасного наукового дискурсу є також аналіз взаємозв'язку між державною політикою у сфері прав людини і розвитком демократичної державності. Науковці доводять, що політика у сфері прав людини безпосередньо впливає на ефективність інституту омбудсмена: від якості нормативного регулювання залежать рівень довіри населення та легітимність дій цієї інституції. В цьому контексті неможливо оминути напрацювання Л.П. Горбатої [4] щодо інституту мовного омбудсмена, який забезпечує міцність одного із стовпів української державності — мову.

Отже, більшість авторів розглядали інститут омбудсмена або в історико-правовому, або у порівняльно-правовому контексті, залишаючи поза увагою питання його інституційної ефективності, кадрової автономії, цифрової адаптації та інтеграції в систему публічного управління. Саме тому дане дослідження усуває розрив між правовими й управлінськими підходами до аналізу інституту омбудсмена, пропонуючи комплексну модель його модернізації через призму європейських стандартів і реалій української державності.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є аналітичне дослідження функціонування інституту омбудсмена в Україні — його можливостей, проблем і перспектив у контексті європейської інтеграції, зокрема шляхом порівняння з відповідними практиками інших країн ЄС, і виокремлення управлінських вимог до подальшого розвитку цього інституту.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інститут омбудсмена в Україні представлений через Уповноваженого Верховною Радою України прав

Таблиця 1. Етапи становлення інституту омбудсмена в Україні

Роки	Подія	Короткий опис
1997–1998	Прийняття Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» (№ 776/97-ВР від 23 грудня 1997 р.)	Створено правові основи діяльності інституту омбудсмена; визначено його повноваження, незалежність і процедури взаємодії з парламентом.
1998–2000	Початок функціонування інституту; перші щорічні звіти Уповноваженого до Верховної Ради	Сформовано організаційну структуру секретаріату, розпочато прийом громадян і перші перевірки місць несвободи.
2004–2008	Розширення мандату Уповноваженого; участь у міжнародних проєктах Ради Європи	Україна долучилась до Європейської мережі національних інститутів з прав людини (ENNHRI), почала гармонізувати діяльність із Принципами Парижа.
2009	Отримання статусу «А» від Міжнародного координуючого комітету (ICC, нині - GANHRI)	Визнання повної відповідності Принципам Парижа, що підтвердило незалежність і професійну спроможність інституції.
2012–2013	Внесення змін до законодавства щодо захисту персональних даних і протидії дискримінації	Омбудсмен отримав додаткові повноваження у сфері недискримінації і моніторингу прав людини в інформаційному просторі.
2014–2020	Євроінтеграційний етап: після Угоди про асоціацію з ЄС	Інститут омбудсмена став учасником спільних програм із ЄС та Радою Європи, зокрема проєкту “EU and Council of Europe Partnership for Good Governance”; активізовано моніторинг прав людини під час збройного конфлікту.
2022–2024	Воєнний стан і нові виклики у сфері захисту прав людини	Уповноважений координує роботу з питань прав ВПО, військовополонених, цивільного населення, а також порушень міжнародного гуманітарного права.
2025	Проект закону № 13181 «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», спрямований на приведення у відповідність до міжнародних вимог функціонування інституту омбудсмена	Пропонується оновлення процедури призначення омбудсмена; впровадження нової моделі опрацювання звернень громадян тощо.

Джерело: систематизовано на основі [8—12].

людини — особою, яка здійснює парламентський контроль за дотриманням прав людини і свобод. Юридичним підґрунтям є відповідне законодавство (зокрема Закон України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" [9]) і конституційні положення. У 2019 р. ця інституція отримала "А" статус у міжнародному рейтингу національних інститутів з прав людини за Принципами Парижа. Цей статус надає право голосу Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини на щорічних засіданнях Глобальної мережі інституцій з прав людини (GANHRI) та Ради ООН з прав людини. Проте, такий високий статус "А" передбачає також постійне оновлення діяльності задля повної відповідності, зокрема, Підкомітет з питань акредитації (SCA) підкреслив, що "процес, який сприяє відбору кандидатів на посаду Уповноваженого на основі чеснот і забезпечує плюралізм, потрібний для забезпечення незалежності та довіри громадськості до керівництва Національного інституту з прав людини (далі — НІПЛ), а процедура, наразі закріплена у законодавстві, недостатньо широка і прозора" [9].

У таблиці 1 наведено ключові етапи розвитку інституту омбудсмена в Україні.

Отже, розвиток інституту омбудсмена в Україні демонструє поступову інституціоналізацію від базового парламентського органу контролю до комплексного суб'єкта національної системи прав людини, інтегрованого у європейську правову архітектуру. Ключовими факторами модернізації виступають адаптація до вимог ЄС, участь у міжнародних мережах (ENNHRI, GANHRI) і посилення незалежності в умовах воєнного стану. Варто відзначити: інститут омбудсмена в Україні має тверде правове підґрунтя і міжнародне визнання, але перебуває під тиском необхідності адаптації до нових викликів (воєнний стан, реформування) і до вимог європейської інтеграції.

У цьому контексті до Верховної Ради України внесено проєкт закону № 13181 "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" [9] в якому пропонується наділити Уповноваженого правами звертатися з пропозицією щодо ратифікації міжнародних договорів в сфері прав людини, сприяти документуванню воєнних злочинів та грубих порушень прав людини, сприяти поверненню громадян України з території держави-агресора та виїзду з тимчасово окупованої території, бути присутнім на засіданнях судів усіх інстанцій, у тому числі на закритих судових засідан-

Таблиця 2. Оцінка відповідності діяльності інституту омбудсмена в Україні європейським стандартам

Критерій	Відповідність	Коментар
Незалежність	Частково	Проблеми з призначенням і фінансуванням
Доступність для громадян	Добре	Наявність процедур прийому, регіональних представництв
Професійність і прозорість	Середня	Потребує підвищення кадрової спроможності
Взаємодія з громадянським суспільством	Добре	Є механізми залучення громадськості
Адаптація до євроінтеграційного контексту	Частково	Законодавчі ініціативи ще не завершені

Джерело: розроблено на основі [8—12].

нях, а також звертатися до Верховної Ради України з пропозицією створення тимчасової слідчої або спеціальної комісії, здійснювати моніторинг додержання прав і свобод людини і громадянина органами державної влади, органами місцевого самоврядування, установами та організаціями незалежно від організаційно-правової форми та форми власності.

Щодо реагування Уповноваженого передбачається затвердити нову модель опрацювання звернень громадян про порушення їх прав, вимоги до таких звернень, порядок дій Уповноваженого за наслідками їх розгляду, визначити особливості реагування на порушення прав і свобод людини і громадянина, виявлені під час відвідувань національного превентивного механізму, встановити форми взаємодії Уповноваженого із правозахисними організаціями та громадськими об'єднаннями, подавати звіти та направляти свої позиції в межах співпраці із міжнародними і регіональними правозахисними урядовими і неурядовими організаціями.

З метою реалізації Уповноваженим функцій національного превентивного механізму впроваджується можливість використовувати засобів фото-і відеофіксації, мобільного зв'язку, комп'ютерної техніки та інші, в тому числі, вимірювальні прилади для службових потреб, а також доступу до фото та відеоматеріалів систем відеоспостереження, ініціювати притягнення осіб до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності у разі невиконання законних вимог Уповноваженого, особливості та гарантії здійснення відвідувань національного превентивного механізму, здійснення представниками громадських об'єднань, експертами, ученими та фахівцями, які залучені на договірних засадах до виконання функцій національного превентивного механізму, вимагати забезпечення заходів безпеки відносно осіб, які можуть після відвідування НПМ зазнати утисків чи репресивних дій з боку посадових та службових осіб таких місць чи за негласним дорученням таких осіб з боку інших осіб.

Наступним кроком проведемо оцінку відповідності функцій і практики діяльності інституту омбудсмена в Україні міжнародним стандартам. Європейські стандарти діяльності омбудсмена зазвичай містять такі ключові компоненти: незалежність інституту; ефективний доступ громадян до його процедур; професійність та якість виконання функцій; прозорість діяльності; взаємодія з громадянським суспільством.

У випадку України доцільно розглянути, чи відповідає діяльність Уповноважений Верховної Ради України з прав людини цим критеріям.

По-перше (незалежність): у звіті оцінки спроможності Омбудсмена України (листопад 2023 р.) зазначено, що юридична база інституту є достатньо сильною — мандат за законом, участь у міжнародних мережах тощо [12]. Проте звіт також вказує на виклики у сфері фінансування, кадрового забезпечення та процедур призначення омбудсмена, які можуть підірвати реальну незалежність інституту.

По-друге (доступ громадян): інститут має діючий веб-ресурс, відповідні рецепції, можливість звернень громадян, а також регіональні представництва та механізми моніторингу місць несвободи [12]. Це дає підстави стверджувати, що доступ громадян забезпечується на рівні процедури.

По-третє (зв'язок з європейськими структурами): закордонні партнери, зокрема Council of Europe та European Union підтримують проекти, спрямовані на зміцнення спроможностей омбудсмена в Україні [12].

Отже, підсумовуючи: хоча в Україні створено потужні правові й організаційні передумови для діяльності інституту омбудсмена, існують значні виклики щодо повноти відповідності європейським стандартам, зокрема в сферах незалежності, процедур призначення, ресурсного забезпечення. Ці аспекти потребують системного управлінського реагування, спрямованого на підвищення дієвості і довіри до омбудсмена як ключового елемента механізму захисту прав і свобод громадян у демократичній державі. Саме тому доцільним є визначення конкретних управлінських орієнтирів і заходів для подальшої модернізації інституту в межах процесу європейської інтеграції України.

На основі узагальнених результатів аналізу сформовано комплекс управлінських заходів, спрямованих на підвищення ефективності інституту омбудсмена як ключового елемента системи публічного захисту прав людини і утвердження принципів верховенства права. Передусім, необхідно забезпечити прозору, змагальну й інституційно збалансовану процедуру призначення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, у якій обов'язковою має стати участь представників громадянського суспільства, правозахисних організацій та незалежних експертів. Такий механізм відповідає Принципам Парижа (1993 р.) і сприятиме зміцненню до-

віри до інституту й реальному гарантуванню його незалежності від політичних впливів.

Не менш важливим напрямом реформування є посилення фінансової і кадрової автономії інституції. Йдеться не лише про стабільне бюджетне фінансування, а й про створення спеціальних механізмів захищеного кошторису, який унеможливить скорочення ресурсів без парламентського погодження.

Окрему увагу доцільно приділити підвищенню кадрової спроможності: формуванню системи професійного відбору і регулярного підвищення кваліфікації працівників апарату омбудсмена, зокрема через партнерські програми з Радою Європи і навчальні модулі з прав людини.

Для підвищення результативності діяльності доцільно запровадити єдину систему моніторингу, оцінювання і звітності, яка б передбачала вимірювання ключових індикаторів ефективності, наприклад, середнього часу розгляду звернень, рівня доступності процедур, кількості успішно вирішених скарг і ступеня задоволення заявників. Такі дані повинні публікуватися у щорічному звіті і використовуватися для вдосконалення управлінських рішень.

Важливо також активізувати партнерство інституту омбудсмена з громадянським суспільством, університетами, науковими центрами і міжнародними організаціями, що дозволить залучати незалежну експертизу, формувати мультидисциплінарні підходи до захисту прав і обмінюватися ефективними управлінськими практиками.

Нарешті, необхідно інтегрувати діяльність омбудсмена у ширший процес європейської інтеграції України, визначивши його роль як інституційного механізму імплементації європейських стандартів у сфері прав людини, протидії корупції, доступу до правосуддя та захисту вразливих груп.

Тож, реалізація цих управлінських заходів може стати складовою дорожньої карти модернізації інституту омбудсмена, що посилить його спроможність реагувати на виклики воєнного і післявоєнного періоду, зміцнить довіру громадян і сприятиме наближенню України до європейських стандартів демократичного врядування.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

За підсумками дослідження встановлено, що інститут омбудсмена в Україні має міцні правові підстави й міжнародне визнання, однак стикається зі значними викликами щодо незалежності, ресурсного забезпечення та процедурної автономії. Управлінські рекомендації, сформульовані вище, можуть послужити рамкою для подальшого реформування інституту і закріплення його ролі як ефективного механізму захисту прав людини й підтримки верховенства права.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі полягають у поглибленому вивченні ефективності реалізації нових законодавчих ініціатив, зокрема впровадження законопроекту № 13181, оцінці його впливу на рівень інституційної незалежності та практичної діяльності Уповноваженого. Доцільним є проведен-

ня емпіричних досліджень результативності роботи омбудсмена на регіональному рівні, аналіз показників звернень громадян і якості розгляду скарг у динаміці.

Література:

1. Авраменко С. М., Мельник А. Р. Латентність домашнього насильства: причини та способи подолання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Право", 2025. Вип. 88: ч. 3. С. 117—122. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.3.17> URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/05/19-2.pdf>
2. Авраменко С. М., Мельник А. Р., Панталієнко Т. П. Зростання кількості вироків за вчинення сімейного насильства як показник підвищення рівня правової культури суспільства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Право", 2024. Вип. 83: ч. 3. С. 13—18. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.3.1> URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/310378>
3. Пушкаренко С. О. Інститут омбудсмена системи захисту прав людини: зарубіжний досвід для України. Таврійський науковий вісник. 2024. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.1.11>
4. Горбата Л. П. Відкритість та прозорість діяльності Уповноваженого із захисту державної мови (мовного омбудсмена). Успіхи і досягнення в науці. № 10 (10) 2024. С. 403—414. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-10\(10\)-403-414](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-10(10)-403-414)
5. Мануїлова К. В. Інститут омбудсмена в децентралізованих країнах ЄС: досвід для України. Аспекти публічного управління. 2016. Вип. 1—2. С. 45—52. DOI: <https://doi.org/10.15421/1516005>
6. Роговенко О. В., Лозін А. О. Інститут омбудсмена як гарант захисту цифрових прав людини в Україні: сучасні виклики та зарубіжний досвід. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. Т. 1, № 5. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.1.23>
7. Karpachova N. The ombudsman and current challenges to human rights and freedoms: establishment of the ombudsman institution as a response to human rights challenges. European Political and Law Discourse. 2017. Vol. 4, No. 1. P. 188—196. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2017/2017-4-1/33.pdf>
8. United Nations Human Rights Council. Information submitted by the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights, A/HRC/16/NI/5. United Nations. URL: https://digitallibrary.un.org/record/704367/files/A_HRC_16_NI_5-EN.pdf (дата звернення 08.11.2025).
9. Проект Закону про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. 2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56212> (дата звернення 08.11.2025).
10. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Звіт за результатами оцінки спроможності, проведеної Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. Київ: Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, 2023. URL: <https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/Final%20CA%20Report%20UA.pdf> (дата звернення 08.11.2025).

11. European Commission. Ukraine 2024 Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024. 118 p. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine+Report+2024.pdf (дата звернення 08.11.2025).

12. Council of Europe. Training on strengthening the institutional capacity was conducted for the Office of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights. Kyiv: Council of Europe Office in Ukraine, 2024 Oct 22. URL: <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/training-on-strengthening-the-institutional-capacity-was-conducted-for-the-office-of-the-ukrainian-parliament-commissioner-for-human-rights> (дата звернення 08.11.2025).

References:

1. Avramenko, S. and Melnyk, A. (2025), "Latency of domestic violence: causes and ways to overcome it", Uzhhorod National University Herald. Series: Law, vol. 88, no. 3, pp. 117—122.

2. Avramenko, S., Melnyk, A. and Pantalienenko, T. (2024), "Increase in the number of sentences for commitment of family violence as an indicator of increase in the level of legal culture of the society", Uzhhorod National University Herald. Series: Law, vol. 83, no. 3, pp. 13—18.

3. Pushkarenko, S. O. (2024), "The Ombudsman institution in the human rights protection system: Foreign experience for Ukraine", Tavriyskiy Scientific Bulletin, 1. <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.1.11>.

4. Horbata L. (2024), "Openness and transparency of the activities of the Commissioner for the Protection of the State Language (Language Ombudsman)", Successes and achievements in Science, vol. 10, no. 10, pp. 403—414.

5. Manuilova K. (2016), "The Institute of the Ombudsman in decentralized EU countries: experience for Ukraine", Aspects of Public Administration. Theory and History of Public Administration, vol. 4, no. 1—2, pp. 45—52.

6. Rohovenko, O. and Lozin, A. (2025), "The Ombudsman institution as a guarantor of digital human rights protection in Ukraine: Current challenges and foreign experience", Analytical and Comparative Jurisprudence, vol. 1, no. 5. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.-2025.05.1.23>.

7. Karpachova, N. (2017), "The Ombudsman and current challenges to human rights and freedoms: Establishment of the Ombudsman institution as a response to human rights challenges", European Political and Law Discourse, vol. 4, no. 1, pp. 188—196.

8. United Nations Human Rights Council. (2011). "Information submitted by the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights, A/HRC/16/NI/5." United Nations Digital Library, available at: https://digitallibrary.un.org/record/704367/files/A_HRC_16_NI_5-EN.pdf (Accessed 8 Nov 2025).

9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025), Draft Law "Commissioner for Human Rights.", Available at: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56212> (Accessed 8 Nov 2025).

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2023), "Capacity assessment report of the Office of the Verkhovna Rada Commissioner for Human Rights", available at: <https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/Final%20CA%20Report%20UA.pdf> (Accessed 8 Nov 2025).

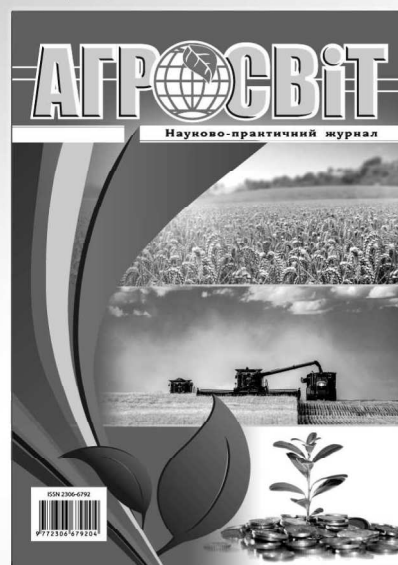
11. European Commission. (2024), "Ukraine 2024 Report." Luxembourg: Publications Office of the European Union, available at: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine+Report+2024.pdf (Accessed 8 Nov 2025).

12. Council of Europe (2024), "Training on strengthening the institutional capacity was conducted for the Office of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights", Council of Europe Office in Ukraine, available at: <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/training-on-strengthening-the-institutional-capacity-was-conducted-for-the-office-of-the-ukrainian-parliament-commissioner-for-human-rights> (Accessed 8 Nov 2025).
Стаття надійшла до редакції 11.11.2025 р.

АГРОСВІТ

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292